

leadership of artistic and creative activity of schoolchildren]. Ufa.

5. Masol, L. M. (2006). *Zahal'na mystets'ka osvita*. [General artistic education: theory and practice]. Kyiv.

6. Paidukov, P. V. (2013). *Formirovaniye professional'noy kompetentnosti u budushchikh uchiteley izobrazitel'nogo iskusstva v protsesse predmetnoy podgotovki*. [Formation of professional competence for future teachers of fine arts in the course of subject preparation]. Cheboksary.

7. Pichkur, M. O. (2012). *Ovolodinnya zasobamy kompozytsiyi – ob'yektivna peredumova formuvannya khudozhn'o-tvorchoyi kompetentnosti maybutn'oho dyzaynera*. [Mastering the means of composition – an objective prerequisite for the formation of artistic and creative competence of the future designer]. Uman.

8. Semenova, O. V. (2014). *Profesionalizm uchytelya obrazotvorchoho mystetstva u vymirakh khudozhn'o-tvorchoyi kompetentnosti*. [The professionalism of the teacher of fine arts in the dimensions of artistic and creative competence]. Pedagogical search.

9. Semenova, O. V. (2015). *Strukturni skladovi khudozhn'o-tvorchoyi kompetentnosti*. [Structural components of artistic and creative competence]. Kherson.

10. Ustin, V. B. (2009). *Uchebnyk dyzayna*.

Kompozytsyya, metodyka, praktyka. [Design tutorial. Composition, technique, practice]. Moscow.

11. Shorokhov, E. V. (1986). *Kompozitsiya*. [Composition]. Moscow.

12. Sholokova, O. P. (2009). *Filosofs'ki zasady mystets'koyi osvity*. [Philosophical foundations of artistic education]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФУРСІКОВА Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка конкурентоспроможного фахівця образотворчого мистецтва в умовах освітніх інновацій.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FURSYKOVA Tetiana Volodymyrivna – Associate Professor of the Department of Fine Arts and Design, Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of a competition specialist in the field of fine art in conditions of educational innovations.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2019 р.

УДК 378.018.8:376-056.264-051

ЦИМБАЛ-СЛАТВІНСЬКА Світлана Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної освіти

Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

<https://orcid.org/0000-0002-2732-5716>

e-mail: lanatsimbal@gmail.com

ІЄРАРХІЯ ПОНЯТЬ У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Специфіка логопедичної освіти ставить нові завдання до підготовки майбутніх логопедів у вищих навчальних закладах, зокрема уточнення сутності категоріально-термінологічного апарату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом у дослідженнях науковців виокремлюються різні дотичні терміни до проблеми підготовки майбутніх логопедів (Р. Агавелян, Д. Азбукін, Л. Аксьонова, Р. Аслаєва, Т. Баєва, Н. Басалюк, В. Гладуш, А. Гонєєв, Т. Дегтяренко, О. Дружилівська, Н. Заварова, Б. Зодбаєва, О. Колишкін, В. Коркунов, Л. Кузнєцова, В. Липа, Н. Малофєєв, Л. Мітіна, В. Нечипоренко, М. Перова, В. Синьов, В. Сорокін,

Е. Старобина, В. Тарасун, О. Таранченко, В. Течієва, А. Шевцов, С. Шевченко, М. Шеремет, Л. Ястребова). Автори здійснили їх аналіз у порівняльному контексті: «професійна діяльність», «підготовка майбутніх фахівців (логопедів)», «професійна компетентність», «готовність до професійної діяльності». Ці терміни обґрунтовуються для підготовки майбутніх логопедів до навчання і виховання дітей з проблемами розвитку, з відхиленнями у розвитку, з вадами психофізичного розвитку, зокрема з мовленнєвими порушеннями.

Мета статті – розкрити ієрархію понять у дослідженні проблеми підготовки майбутніх логопедів та обґрунтувати ключові терміни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна діяльність є однією

з найважливіших сторін життєдіяльності людини, яка забезпечує повну самореалізацію особистості, актуалізацію всіх її можливостей. Користуючись поняттям внутрішньої позиції особистості (ключова внутрішня умова, опосередковані зовнішні впливи; вона виступає і як основна детермінанта суб'єктних характеристик провідної діяльності), Л. Стахова стверджує, що розвиток внутрішньої позиції дорослої людини значною мірою визначається розвитком особистості як професіонала, який усвідомив своє життєве призначення, свою відповідальність за наслідки діяльності і володіє свободою у створенні способів її виконання [16, с. 28].

Через професійну діяльність людина намагається самореалізуватися, самоствердитися, відбувається професійне становлення, яке є продуктивним процесом саморозвитку особистості, реалізацією в професії та самоактуалізацією особистого потенціалу для досягнення вершин професіоналізму. У процесі оволодіння професією людина перетворює її на індивідуальний, характерний тільки їй спосіб діяльності, відображаючи в ній свої особливості. На думку Л. Стахової, все життя людини є її розвитком [16, с. 28].

Н. Петеліна виділяє такі етапи професійного розвитку людини: «входження» в професійну працю (етап адаптації); досягнення прийнятного для стійкої ефективності діяльності рівня когнітивного або особистісного розвитку (в різних концепціях етап становлення, стабілізації, ідентифікації з професією, професійної зрілості); вищі досягнення у професії (етап майстерності, перетворення, творчого вкладу в професію) [13].

За відсутності відповідного рівня особистісної зрілості в логопеда може виникати «зупинка» в професійному та особистісному розвитку, поява негативних рис (авторитарність, індиферентність, консерватизм, агресія), що призводить до деформації особистості. До авторитарності в професійній діяльності найчастіше призводить низький рівень професійної компетентності. Особистісно незрілий логопед буде егоїстичним, емоційно нещирим, що відразу відчує дитина, яка має довіряти логопедові, оскільки співпраця буде неефективною. Саме тому формування особистісної зрілості є складником у системі підготовки, а також у системі професійної освіти конкурентоспроможних логопедів.

Ефективність досягнення результатів професійної діяльності забезпечується наявністю розвинених здібностей майбутнього логопеда, тому основою стає його

здатність до саморозвитку, самовдосконалення. Самовдосконалення пов'язане з механізмом особистісного зростання і включає: самопізнання (самодіагностику): оволодіння основами психодіагностики, самопізнання, застосування тренінгових технік, бесіди, консультування; самокорекцію: формування професійно значущих умінь, складання індивідуальної програми корекційної роботи для самовдосконалення, навчальні прийоми; самоаналіз і самореабілітацію, відновлення внутрішнього балансу (цілісності «Я») після корекційної роботи з дитиною, використання прийомів розслаблення, медитаційних технологій.

Виділяємо ще один важливий компонент – індивідуальний стиль діяльності майбутнього логопеда, який забезпечує найбільший результат професійної роботи за мінімальних витрат часу й сил.

Пізнання себе, своєї особистості, професійно значущих якостей дозволить фахівцям ефективніше планувати власну професійну діяльність. Недостатнє знання цих якостей, відсутність диференціації власних емоційних станів ускладнює професійне й особистісне зростання.

Професія логопеда передбачає наявність у нього відповідної Я-концепції, складниками якої повинні бути особистісні та професійні якості.

Аналіз поля професійної діяльності майбутнього логопеда показав, що структура професійної підготовки майбутнього логопеда набуває гармонійності на основі пропорційного розвитку всіх складників

Отже, під професійною діяльністю майбутнього логопеда розуміємо особливий вид педагогічної діяльності, виконання якої стає можливим через проходження процесів професійного становлення, професійного розвитку, особистісної зрілості, наявності розвинених здібностей, індивідуального стилю діяльності, високого рівня професійної самосвідомості, здатності до саморозвитку, складності якої полягає у наданні психолого-педагогічної та корекційної допомоги дітям із порушеннями мовлення.

Аналіз поняття «професійна діяльність» привів до необхідності розкриття сутності поняття «підготовка майбутнього логопеда». Необхідність розкриття поняття диктується низкою обставин. По-перше, дає уявлення про цілісний зміст професійної діяльності, її внутрішню структуру, взаємозв'язки і взаємозалежності її елементів. По-друге, дозволяє об'єднати інформацію про окремі сторони професійної діяльності, розсосереджену в різних курсах навчальних дисциплін, і відповідно створює можливості для систематизації, виключення дублювання,

виявлення відсутнього матеріалу [6, с. 56].

Як зазначає Л. Федорович, підготовка сучасного фахівця-логопеда в системі вищої освіти визначається процесами, що відбуваються в соціальному й культурному середовищі, зростаючими вимогами до якості професійної підготовки й рівнем розробленості технологій підготовки висококваліфікованих фахівців [18, с. 287].

Аналіз психолого-педагогічної літератури (Г. Корінна, О. Кузенко, А. Сергеева, Н. Сінопальнікова, М. Федорович та ін.) дозволив виявити існування різних підходів до визначення сутності професійної підготовки майбутнього логопеда, що показано у таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «професійна підготовка студентів (майбутніх логопедів)» за різними авторами

Автори	Сутність
Г. Корінна [8, с. 11]	процес активного засвоєння студентами знань, умінь і навичок відповідного напрямку; система різноманітних заходів, зорієнтованих на особистісний розвиток студента, де результатом виступає готовність до виконання своїх професійних обов'язків
О. Кузенко [9, с. 95]	цілеспрямований керований процес, який забезпечує формування професійної компетентності та особистісно значущих якостей, необхідних для здійснення логопедичної діяльності
Л. Федорович [19]	здійснення профілактичного, діагностичного та корекційного логопедичного впливу на осіб із порушеннями мовлення первинного та вторинного характеру, що забезпечується системою логопедичної роботи як комплексом занять із запобігання, виявлення й усунення порушень усного і писемного мовлення з раннього віку
Н. Сінопальнікова [14, с. 175]	процес професійного становлення особистості, що передбачає використання сукупності прийомів соціального впливу на особистість студента, залучення його до різних видів навчальної і позааудиторної діяльності з метою набуття системи професійно важливих якостей, необхідних для роботи з особами з порушеннями мовлення, системного освоєння основ логопедичного знання та формування професійної готовності вчителя-логопеда, який має практичні вміння навчати, виховувати, діагностувати й корегувати мовлення дітей, підлітків і дорослих

Узагальнення визначень професійної підготовки студентів (майбутніх логопедів) дозволило під поняттям «професійна підготовка майбутніх логопедів» розуміти процес системного оволодіння майбутніми логопедами логопедичними знаннями, практичними навичками корекції мовлення, які оптимізують діяльність суб'єктів освітнього процесу й дозволяють досягати гарантованих (окреслених вимогами

державного освітнього стандарту) результатів у професійній діяльності.

Система професійної підготовки у вищих навчальних закладах України тісно пов'язана з професійною компетентність та готовністю до професійної діяльності, які є її результатом. Це зумовлює розгляд співвідношення понять «професійна підготовка» – «професійна компетентність» – «готовність до професійної діяльності». Детально розглянемо вказану ієрархію понять.

Компетентність формується в діяльності і проявляється в органічній єдності з цінностями людини, оскільки тільки за умови ціннісного ставлення до діяльності, особистісної зацікавленості досягається високий професійний результат.

Психолого-педагогічні дослідження з характеристики поняттєвого апарату підготовки майбутніх фахівців показують, що професійна компетентність є важливою дидактичною категорією (Н. Безсмертна, Г. Ващенко, Б. Гершунський, Е. Жукатинська, С. Мякишев та ін.). Трактування науковцями поняття «професійна компетентність» показано у таблиці 2.

Таблиця 2

Трактування поняття «професійна компетентність фахівців» за різними авторами

Автори	Сутність
Г. Ващенко [4]	показник високої професійної діяльності: глибока освіченість людини, всебічний розвиток з історії педагогіки, філософії тощо
Б. Гершунський [5, с. 364]	один зі ступенів, який дозволяє на базі загальної та професійної освіти сформуванню професійно значущі для особистості якості, що дозволяють людині максимально реалізувати себе в конкретних видах трудової діяльності
С. Мякишев [12, с. 45]	інтегративна властивість особистості, що виражається в сукупності компетенцій, які включають знання предмета, методики викладання, а також умінь і навичок педагогічного спілкування
Н. Безсмертна [1, с. 13]	складне інтегративне утворення, що включає широкий діапазон компонентів, які становлять сукупність систематизованих знань, умінь і навичок, особистісних якостей, поглядів і переконань, досвіду, що визначають функціонуючу і соціально-психологічну готовність педагога до творчого вирішення проблем освітнього процесу
Е. Жукатинська [6, с. 37]	дієва категорія, здатність розпорядитися сумою знань, умінь і досвіду під час виконання своїх функцій

Отже, в педагогічній науці поняття «професійна компетентність» розглядається по-різному залежно від контексту розв'язуваних дослідниками наукових завдань. Можна виокремити кілька основних підходів до вивчення професійної компетентності фахівця:

1) процесуальний підхід: дослідження

якості підготовки до навчально-виховного процесу; дослідження діяльності фахівця в ході освітнього процесу; дослідження контрольно-діагностичної діяльності фахівця [5];

2) особистісний підхід: оцінка знань і вмінь; дослідження професійно значущих особистісних якостей фахівця [12];

3) процесуально-особистісний (комплексний) підхід: дослідження професійних (процесуальних) умінь фахівця; дослідження результатів його праці [12];

4) результативний підхід: дослідження результативності освітнього процесу, ступінь засвоєння змісту навчальних програм; набуття досвіду репродуктивної і творчої діяльності з навчальних дисциплін; зміна емоційно-ціннісного ставлення до змісту навчальної дисципліни і діяльності у відповідній галузі [6];

5) ситуаційний підхід передбачає, що у зміст професійної компетентності включаються три аспекти: проблемно-практичний, тобто адекватність розпізнавання і розуміння ситуації, адекватна їй постановка і ефективне виконання цілей, завдань і норм; смисловий – адекватне осмислення ситуації в більш загальному культурному контексті; ціннісний – здатність до адекватної оцінки ситуації, її сенсу, цілей, завдань і норм з погляду власних і загальнозначущих цінностей [1];

6) системний підхід розглядає професійну компетентність як один з компонентів професійно-педагогічної мобільності поряд із професійно-педагогічною діловитістю, що має в своїй основі особистісну активність; професійно-педагогічною гнучкістю, що базується на адаптивності як особистісній властивості; професійно-педагогічним новаторством, психологічним фундаментом якого є здатність до творчої діяльності [12].

Аналізуючи ці підходи до досліджуваного поняття, можемо зробити висновок, що професійна компетентність фахівця є складним утворенням, сформованим на основі теоретичних знань і практичних умінь, особистісних якостей і соціального досвіду; це певна здатність до вирішення різних професійних завдань.

Дослідження поняттєвого апарату «професійної компетентності майбутніх логопедів» здійснювали (Т. Бойко, Е. Маринич, О. Мартинчук, Л. Стахова та ін.). Їхні трактування означеного поняття показано у таблиці 3.

Аналіз вищезазначеного вказує на те, що на компетентність майбутнього логопеда існує два погляди. Перший – теоретична готовність, яка визначається як співвідношення ідеальної моделі знань

(загальнотеоретичні і методичні, організаційно-педагогічні, аналітичні) і реального їх стану. Другий – процесуальна готовність: загальні вміння, навички вчителя-логопеда здійснювати функції організації процесу навчання (діагностично-прогностичні, організаційно-регулятивні, контрольно-оцінні).

Таблиця 3
Трактування поняття «професійна компетентність майбутніх логопедів» за різними авторами

Автори	Сутність
Т. Бойко [2, с. 14]	соціально-ціннісні смисли пізнання своєї майбутньої професії; оволодіння комплексом соціально-педагогічних знань, умінь, навичок і формуванням досвіду діяльності, необхідними для роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями, а також становлення соціально зумовленої здатності до рефлексії і об'єктивної самооцінки діяльності
Е. Маринич [10, с. 5]	інтегративна якість особистості, яка здатна системно діагностувати наявні мовленнєві порушення, відмежовуючи їх від подібних проявів порушень, прогнозувати ефективність корекційно-педагогічної роботи на основі застосування різних логопедичних технологій, здійснювати корекцію недоліків мовленнєвого розвитку, проводити консультативно-профілактичну роботу з батьками та педагогічним персоналом, спрямовану на запобігання посиленню мовленнєвих порушень у дітей, підлітків і дорослих людей
Л. Стахова [16, с. 51]	інтегральна характеристика професійних і особистісних якостей педагога, гармонійне поєднання знань у галузі логопедії та суміжних дисциплін, методики реалізації напрямів професійної діяльності, а також умінь і навичок педагогічного спілкування, розвитку і саморозвитку особистості, що динамічно розвивається в системі спеціальної освіти
О. Мартинчук [11, с. 81]	динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, необхідних для ефективної діяльності як виконавця (на рівні освітнього ступеня бакалавра) і організатора (на рівні освітнього ступеня магістра) програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями мовленнєвої діяльності, а також способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, що визначають здатність корекційного педагога успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність, і є результатом навчання на певному освітньому рівні

Отже, професійну компетентність майбутнього логопеда розглядаємо як реальну можливість встановлення зв'язку між знанням і освітньою ситуацією, як здатність знаходити оптимальні рішення соціальних, особистісних і педагогічних проблем дітей з мовленнєвими порушеннями.

Фундаментом професійної компетентності майбутнього логопеда є готовність до професійної діяльності, тобто і готовність, і

компетентність – це рівні професійної підготовки [18, с. 287].

На підставі аналізу наукових досліджень вважаємо одним із найважливіших результатів професійної підготовки готовність фахівця до здійснення професійної діяльності, що виражається у здатності самостійно, відповідально, ефективно виконувати певні трудові функції. З цього означення стає очевидним, що готовність до діяльності є певним механізмом орієнтації на виконання професійних функцій, спрямованості фахівця на майбутні професійні дії.

Е. Борисова пропонує виділяти два основні підходи до вивчення готовності до професійної діяльності: особистісний, який має на увазі багаторівневу структуру якостей, властивостей і станів, що дозволяють більш-менш успішно здійснювати цю діяльність; функціональний, який розглядає готовність як певний функціональний стан людини, як психологічну умову успішного виконання діяльності [3, с. 81].

Дослідження термінологічного апарату проблеми готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності, що здійснювали науковці (Е. Жукатинська, О. Кузенко, Н. Сінопальнікова, В. Сластьонін, Р. Султанова та ін.), дозволило авторам визначити поняття «готовність до професійної діяльності», які подані у таблиці 4.

Таблиця 4

Трактування поняття «готовність до професійної діяльності» за різними авторами

Автори	Сутність
О. Кузенко [9, с. 290]	інтегративна якість особистості, структурними елементами якої є позитивне ставлення до професії, здібності, знання, уміння, навички, стійкі професійно важливі якості; актуальний психічний стан, що є результатом педагогічної діяльності
Н. Сінопальнікова [14, с. 176]	складне утворення, в центрі якого перебуває ставлення до педагогічної діяльності як до головного сенсу життя, відповідальне ставлення до цієї діяльності, здатність до самовіддачі в педагогічній діяльності, професійні якості, знання, вміння, навички
Р. Султанова [17, с. 46]	інтегративне особистісне утворення, що включає професійну спрямованість, професійно важливі якості, знання і вміння
Е. Жукатинська [6, с. 81]	деякий механізм орієнтації на виконання професійних функцій, рефлексивна спрямованість педагога на майбутні педагогічні дії
В. Сластьонін [15]	наявність у суб'єкта образу певної дії і постійної спрямованості на її виконання, що включає установаку на усвідомлення педагогічного завдання, моделі ймовірної поведінки, визначення спеціальних способів діяльності, оцінку своїх можливостей у їх співвідношенні з майбутніми труднощами і необхідністю досягнення певного результату

Отже, розуміння категорії «готовність до діяльності» трактується у психолого-педагогічній літературі досить неоднозначно: образ певних дій, активний стан особистості, що викликається діяльністю, сукупність професійно обумовлених вимог до фахівця тощо.

Готовність майбутнього логопеда до професійної діяльності є і результатом його професійної підготовки в процесі навчання у вищому навчальному закладі, і умовою його успішної майбутньої діяльності. У роботах Б. Зодбаєвої [7], С. Шаховської [20] вказується на те, що ця готовність складається з теоретичної та практичної готовності. Перша формується і вдосконалюється в період навчання у вищому навчальному закладі, коли студент усвідомлює цілі спеціальної освіти, соціальну цінність професії логопеда не тільки для суспільства, а й для конкретної особистості як суб'єкта корекційно-розвивального процесу, відповідальність перед суспільством за результат корекційно-педагогічної діяльності, необхідність розвитку в собі професійно значущих особистісних якостей, освоєння спеціальних психологічних знань, що сприяють самореалізації логопеда як особистості.

Практична готовність взаємопов'язана з теоретичною готовністю і зазнає суттєвих якісних змін у міру набуття студентами досвіду взаємодії з дітьми, що мають мовленнєві порушення. Практична готовність майбутнього логопеда – це наявність потреби в допомозі дітям із проблемами мовленнєвого розвитку, сукупності особистісних якостей, що дозволяють ефективно реалізовувати цілі корекційної діяльності, володіння теорією і методикою корекційної роботи з дітьми з порушеннями мовлення, сучасними технологіями корекції та компенсації дизонтогенетичного розвитку [3, с. 83].

Психологічну готовність О. Хрущ-Ріпська [21], С. Улинець [22] вважають здатністю до особливого прийняття особливої дитини, як особистості і готовність їй допомогти.

Психологічна готовність – це психічний стан, який характеризується мобілізацією ресурсів суб'єкта праці на виконання конкретної діяльності. Цей стан допомагає успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання, досвід, особисті якості, зберігати самоконтроль і перебудовувати діяльність при появі непередбачуваних перешкод [22, с. 536].

Узагальнюючи вищезазначене, під готовністю майбутнього логопеда до професійної діяльності розумітимемо інтегративну якість особистості, спрямовану на виконання професійних функцій

(корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької, культурно-просвітницької), спрямованих на пізнання індивідуально-особистісних і поведінкових особливостей дітей з порушеннями мовлення, оволодіння здатністю аналізувати їх соціально значущі проблеми, формування досвіду професійної діяльності у роботі з ними.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Аналіз трактувань науковцями понять з проблеми підготовки майбутніх логопедів; «професійна діяльність», «підготовка майбутніх фахівців (логопедів)», «професійна компетентність», «готовність до професійної діяльності» дав можливість їх уточнення. Під професійною діяльністю майбутнього логопеда розумітимемо особливий вид педагогічної діяльності, виконання якої стає можливим через проходження процесів професійного становлення, професійного розвитку, особистісної зрілості, наявності розвинених здібностей, індивідуального стилю діяльності, високого рівня професійної самосвідомості, здатності до саморозвитку, складність якої полягає у наданні психолого-педагогічної та корекційної допомоги дітям із порушеннями мовлення. Поняттям «професійна підготовка майбутніх логопедів» трактуємо як процес системного оволодіння майбутніми логопедами логопедичними знаннями, практичними навичками корекції мовлення, які оптимізують діяльність суб'єктів освітнього процесу й дозволяють досягати гарантованих (окреслених вимогами державного освітнього стандарту) результатів у професійній діяльності. Професійну компетентність майбутнього логопеда розглядаємо як реальну можливість встановлення зв'язку між знанням і освітньою ситуацією, як здатність знаходити оптимальні рішення соціальних, особистісних і педагогічних проблем дітей з мовленнєвими порушеннями. Готовність майбутнього логопеда до професійної діяльності визначаємо як інтегративну якість особистості, спрямовану на виконання професійних функцій (корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької, культурно-просвітницької), спрямованих на пізнання індивідуально-особистісних і поведінкових особливостей дітей з порушеннями мовлення, оволодіння здатністю аналізувати їх соціально значущі проблеми, формування досвіду професійної діяльності у роботі з ними.

Перспективу подальших досліджень у розкритті структури готовності майбутнього логопеда до професійної діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бессмертная Н. А. Организационно-педагогические условия развития профессиональной компетентности будущих логопедов сельских образовательных учреждений: дис. ... канд. пед. наук. Москва, 2003. 168 с.
2. Бойко Т. Н. Формирование социально-педагогической компетентности будущих учителей-логопедов в процессе педагогической практики: дис. ... канд. пед. наук. Брянск, 2016. 211 с.
3. Борисова Е. А. Подготовка будущих учителей-логопедов к самостоятельной профессиональной деятельности. *Специальное образование*. 2013. № 4. С. 80–86.
4. Ващенко Г. Г. Виховання волі і характеру: підручник для педагогів. Київ: Школяр, 1999. 385 с.
5. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций). Москва: Совершенство, 1998. 608 с.
6. Жукатинская Е. Н. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя-логопеда: дис. ... канд. пед. наук. Липецк, 2008. 226 с.
7. Зодбаева Б. Д. Формирование у студентов-дефектологов практической готовности к взаимодействию с дошкольниками с нарушением интеллекта. *Школьный логопед*. 2005. № 2. С. 16–22.
8. Корінна Г. О. Сучасні дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2016. Вип. 70, Т. 1. С. 93–97.
9. Кузенко О. Формування фахової компетентності майбутніх учителів-логопедів в процесі професійної підготовки. *Освітній простір України*. 2018. № 14. С. 89–96.
10. Маринич Е. Е. Формирование профессионально-педагогической компетентности будущего учителя-логопеда в вузе: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Шуя, 2012. 24 с.
11. Мартинчук О. В. Зміст і структура професійних компетентностей майбутнього вчителя-логопеда. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Серія: Психологія. Педагогіка*. 2015. № 24. С. 77–83.
12. Мьякишев С. Л. Информационно-образовательная среда вуза как фактор формирования профессиональной компетентности будущих педагогов: дис. ... канд. пед. наук. Киров, 2007. 167 с.
13. Петелина Н. Г. Психологические условия повышения личностно-профессиональной компетентности учителя-логопеда в системе повышения квалификации: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Курск, 2006. 27 с.
14. Сінопальнікова Н. М. Підготовка майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2014. Вип. 43. Т. 1. С. 173–182.

15. Слостенин В. А. Педагогика. Москва: Школа-Пресс, 2000. 512 с.

16. Стахова Л. Л. Проектирование методической системы развития профессиональной компетентности учителя-логопеда дошкольного образовательного учреждения в условиях профессиональной среды: дис. ... канд. пед. наук. Тамбов, 2010. 195 с.

17. Султанова Р. М. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя-логопеда в учебно-педагогической, производственной практике повышенного уровня: дис. ... канд. пед. наук. Ижевск, 2005. 226 с.

18. Федорович Л. О. Концептуальні засади підготовки логопеда до роботи з дітьми раннього віку у вищих навчальних закладах в умовах інтеграції в європейський освітній простір. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка*. 2012. № 12. С. 286–290.

19. Федорович Л. О. Теорія і практика підготовки майбутніх педагогів-логопедів у вищих навчальних закладах. *Імідж сучасного педагога*. 2005. № 6–7. С. 7–11.

20. Шаховская С. Н. Современные тенденции в вузовской подготовке логопедов. *Логопед в детском саду*. 2007. № 8. С. 5–9.

21. Хрущ-Ріпська О. В. Психологічні засади формування у студентів педвузу готовності до майбутньої професійної діяльності (на матеріалі музиковання): автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. К., 1999. 17 с.

22. Улинець С. І. Проблема формування психологічної готовності до професійної педагогічної діяльності. *Проблеми сучасної психології*. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. 2011. Вип. 13. С. 535–44.

REFERENCES

1. Bessmertnaja, N. A. (2003). *Organizacionno-pedagogicheskie uslovija razvitija professional'noj kompetentnosti budushhij logopedov sel'skih obrazovatel'nyh uchrezhdenij*. [Organizational and pedagogical conditions for the development of professional competence of future speech therapists in rural educational institutions]. Moscow.

2. Bojko, T. N. (2016). *Formirovanie social'no-pedagogicheskoj kompetentnosti budushhij uchitelej-logopedov v processe pedagogicheskoj praktiki*. [Forming social and pedagogical competence of future teachers – speech therapists in the course of student teaching]. Bryansk.

3. Borisova, E. A. (2013). *Podgotovka budushhij uchitelej-logopedov k samostojatel'noj professional'noj dejatel'nosti*. [Training future teachers – speech therapists for the independent professional activity]. Special'noe obrazovanie. № 4.

4. Vashchenko, H. H. (1999). *Vykhovannya voli i kharakteru. Pidruchnyk dlya pedahohiv*. [Educating will and character. A textbook for teachers]. Kyiv.

5. Gershunskij, B. S. (1998). *Filosofija obrazovanija dlja XXI veka (v poiskah praktiko-orientirovannyh obrazovatel'nyh koncepcij)*. [Philosophy of education for the XXI century (in the search for practice-oriented educational concepts)]. Moscow.

6. Zhukatinskaja, E. N. (2008). *Formirovanie professional'noj kompetentnosti budushhego uchitelja-logopeda*. [Forming professional competence of a future teacher – speech therapist]. Lipetsk.

7. Zodbava, B. D. (2005). *Formirovanie u studentov-defektologov prakticheskoy gotovnosti k vzaimodejstviyu s doshkol'nikami s narusheniem intellekta*. [Forming students' defectologists practical readiness to interact with preschool children with intellectual disabilities]. *Shkol'nyj logoped*. № 2. 16–22.

8. Korinna, H. O. (2016). *Suchasni doslidzhennya problemy profesijnoyi pidhotovky maybutnikh fakhivstiv doshkil'noyi osvity*. [Modern studies on vocational training of future specialists of preschool education]. Collected Works «Pedagogichni nauky». Vol. 70. Part 1. 93–97.

9. Kuzenko, O. (2018). *Formuvannya fakhovoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv-lohopediv v protsesi profesijnoyi pidhotovky*. [Forming professional competence of future teachers-speech therapists in professional training process]. *Osvitnyj prostor Ukrainy*.

10. Marinich, E. E. (2012). *Formirovanie professional'no-pedagogicheskoy kompetentnosti budushhego uchitelja-logopeda v vuze*. [Forming professional and pedagogical competence of a future teacher-speech therapist at a university]. Shuya.

11. Martynchuk, O. V. (2015). *Zmist i struktura profesijnnykh kompetentnostey maybutn'oho vchytelya-lohopedy*. [The content and structure of professional competences of the future teacher-speech therapist]. *Pedahohichna osvita: teoriya i praktyka*. Seriya: Psykholohiya. Pedahohika. № 24.

12. Mjakishev, S. L. (2007). *Informacionno-obrazovatel'naja sreda vuza kak faktor formirovanija professional'noj kompetentnosti budushhij pedagogov*. [The information and educational environment of the university as a factor in the forming professional competence of future teachers]. Kirov.

13. Petelina, N. G. (2006). *Psihologicheskie uslovija povyshenija lichnostno-professional'noj kompetentnosti uchitelja-logopeda v sisteme povyshenija kvalifikacii*. [Psychological conditions for increasing the personal and professional competence of a teacher-speech therapist in a continuing education system]. Kursk.

14. Sinopalnikova, N. M. (2014). *Pidhotovka maybutnikh uchyteliv-lohopediv do profesijnoyi diyal'nosti*. [Training future teachers - speech therapists for their professional activity]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty*. Vol. 43. Part 1.

15. Slastenin, V. A. (2000). *Pedagogika* [Pedagogy]. Moscow.

16. Stahova, L. L. (2010). *Proektirovanie metodicheskoy sistemy razvitiya professional'noj kompetentnosti uchitelja-logopeda doshkol'nogo obrazovatel'nogo uchrezhdenija v usloviyah professional'noj sredy*. [Designing a methodical system for the development of professional competence of a teacher-speech therapist of a preschool educational institution in a professional environment]. Tambov.

17. Sultanova, R. M. (2005). *Formirovanie professional'noj kompetentnosti budushhego uchitelja-logopeda v uchebno-pedagogicheskoy, proizvodstvennoj praktike povyshennogo urovnja*. [Forming the professional competence of a future teacher-speech therapist in teaching and educational, industrial practice of high level]. Izhevsk.

18. Fedorovych, L. O. (2012). *Kontseptual'ni zasady pidhotovky lohopeda do roboty z dit'my rann'oho viku u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh v umovakh intehratsiyi v yevropeys'kyi osvityniy prostir*. [Conceptual foundations of training a speech therapist for work with young children in higher education institutions in terms of integration into the European educational space]. «Korektsiyna pedahohika».

19. Fedorovych, L. O. (2005). *Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh pedahohiv-lohopediv u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh. Imidzh suchasnoho pedahoha*. [Theory and practice of training future speech therapists in higher education institutions].

20. Shahovskaja, S. N. (2007). *Sovremennye tendencii v vuzovskoy podgotovke logopedov*. [Current trends in the university training of speech therapists]. Logoped v detskom sadu.

21. Khrushch-Ripska, O. V. (1999). *Psyhlohichni zasady formuvannya u studentiv pedvuzu hotovnosti do maybutn'oyi profesiynoyi diyal'nosti (na materialy muzvykhovannya)*. [Psychological bases of forming students' readiness for future professional activity (on the material of music education)]. Kyiv.

22. Ulynets, S. I. (2011). *Problema formuvannya psyhlohichnoyi hotovnosti do profesiynoyi pedahohichnoyi diyal'nosti*. [The problem of forming psychological readiness for professional pedagogical activity]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЦИМБАЛІ-СЛАТВІНСЬКА Світлана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх логопедів, формування інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TSEMBAL-SLATVINSKA Svitlana Volodymyrivna – Ph.D. in Pedagogics, Associate Professor, Associate Professor in the Department of Special Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: vocational training of future speech therapists, forming information and educational environment in higher education institutions.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2019 р.

УДК: 378.011

ЧУБРЕЙ Олександра Степанівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича
<https://orcid.org/0000-0003-4276-1396>
e-mail: zarivnal@ukr.net

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Глобалізаційні процеси еволюції суспільства, складна економічна ситуація, вихід на міжнародний ринок праці, широке запозичення зарубіжного досвіду у різних сферах життєдіяльності особистості та децентралізація влади стали передумовою для трансформації системи освіти України відповідно до загальноєвропейських та світових норм і

стандартів. Така трансформація є довготривалим процесом і потребуватиме фахівців з усіх напрямів професійно-педагогічної підготовки, у тому числі й майбутніх вчителів географії.

Якісне дослідження проблеми підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності в умовах трансформації освіти потребує визначення методологічних засад його проведення.